

БЕЗПЕКА ТУРИСТІВ ПІД ЧАС ПОДОРОЖЕЙ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИЗМУ

Барвінок Н.В.,
викладач

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

Глобальною тенденцією ХХІ ст. є зростання ролі та значення туризму для особистості, суспільства та держави. Туристичні подорожі в сучасному світі - це невід'ємна частина життя людини, пов'язана з реалізацією його права на відпочинок та дозвілля, свободи пересування, права на доступ до культурних цінностей. Поряд із цим туризм виконує важливі соціально-економічні, культурно-екологічні, міжнародні та інші функції.

На цьому фоні збільшується і кількість внутрішніх та зовнішніх загроз безпеці туристів, які стають все більш руйнівними і менш передбачуваними. Небезпеки природного та техногенного характеру, включаючи надзвичайні екологічні ситуації, епідемії та пандемії, безперервно супроводжують туристів під час їх подорожей.

Активно проявляють себе й інші види небезпек, як, наприклад, нещасні випадки, дорожньо-транспортні пригоди (ДТП), авіаційні пригоди, випадки заподіяння шкоди життю, здоров'ю та майну туристів у результаті недоліків послуг.

Сфера туризму в Україні, як і світова система туризму в цілому, все частіше стає об'єктом зазіхань з боку національної та міжнародної організованої злочинності, у тому числі з метою розкрадання майна туристів, вчинення насильницьких дій щодо них, здійснення терористичної та екстремістської діяльності. Ризики, пов'язані зі стрімким поширенням епідемій небезпечних захворювань, також є серйозною проблемою, як в Україні, так і за її межами.

Слід зазначити, що безпека та туризм - явища пов'язані між собою та доповнюють один одного. Туризм, з одного боку, має потребу в безпеці. Сеульська декларація «Світ і туризм», ухвалена Всесвітньою туристичною організацією 27 вересня 2001 р., яка містить «практичні рекомендації щодо ролі туризму у сприянні миру в усьому світі» констатувала, що безпека та захист туристів мають стати пріоритетом у кожній з країн - членів Всесвітньої туристичної організації. Будь-які терористичні акти або напади, викрадення людей та погрози, спрямовані проти туристів або працівників туристичної індустрії, а також навмисне руйнування туристичних об'єктів та об'єктів культурно-історичної спадщини повинні переслідуватися відповідно до законодавства

З іншого боку, міжкультурні зв'язки та особисті дружні відносини, що виникають у процесі туристичного обміну, є важливим фактором забезпечення міжнародної (глобальної) безпеки, сприяють створенню атмосфери довіри та взаєморозуміння у світі.

Тобто, туризм є рушійною силою міжнародного процвітання та дотримання основних прав та свобод людини. Перед туризмом стоять два масштабні завдання: перше пов'язане з поточним моментом, тобто. забезпеченням безпеки подорожей та подолання криз; друге завдання вписується в більш довгострокову перспективу, зокрема, стосується вибору шляху розвитку туризму, здатного знизити його вразливість, підвищити стійкість і звернути на користь найбільш місцевим співтовариствам.

Вкладом туризму у забезпечення людської безпеки є також сприяння соціально-економічному розвитку держав та територій. Найважливішою особливістю забезпечення безпеки туризму у світі є відповідальне управління туризмом, засноване на концепції сталого розвитку та пов'язане з необхідністю чіткого бачення змін та тенденцій у певній невизначеності майбутнього.

Туристична індустрія та уряди повинні навчитися діяти в умовах невизначеності, у тому числі керувати кризовими ситуаціями, а також розумно використовувати засоби масової інформації під час труднощів. В основі дій урядів та туристичної індустрії має лежати солідарність між державами — членами Світової туристичної організації, які поступово приходять до розуміння того, що у кризових ситуаціях вони перестають бути конкурентами та стають партнерами.

У цих умовах реалізація комплексу заходів щодо забезпечення національної безпеки є нагальною потребою особистості, суспільства та держави, постійним пріоритетом внутрішньої та зовнішньої політики країн, а також основою її розвитку. Надається необхідним формування ефективних механізмів захисту прав та законних

інтересів туристів, організація надання якісних, безпечних та доступних послуг індустрії туризму за одночасного всілякого сприяння громадян у реалізації їх права і свободи під час подорожей.

Ключовими моментами є: забезпечення громадської та державної безпеки, охорона навколишнього середовища, захист сфери туризму від впливу природних, техногенних та соціальних загроз безпеці, у тому числі від адміністративних правопорушень, протиправних посягань з боку організованої злочинності, міжнародного та етнічного тероризму, пандемій тощо [1].

Слід зазначити, що питанням вивчення актуальних проблем забезпечення безпеки у сучасній науці з кожним роком приділяється все більше уваги.

Над питаннями безпеки туризму працюють відповідні міжнародні організації: Міжнародна організація праці, Всесвітня організація охорони здоров'я, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародна організація цивільної авіації, Міжнародна морська організація та ін. Всесвітня організація охорони здоров'я видає «Вимоги щодо щеплення при поїзді за кордон», «Епідеміологічний щорічник», вона розробила також «Міжнародні медико-санітарні правила», які діють із 1951 р.

За чинним законодавством України туристичні підприємства з метою забезпечення безпеки туристів зобов'язані: повідомляти туристів про можливі небезпеки під час туристичних поїздок, про виконання загальнообов'язкових вимог та запобіжних чи попереджувальних заходів (медичних щеплень тощо); створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо; виконувати спеціальні вимоги з безпеки під час надання туристичних послуг із підвищеним ризиком тощо. Особи, які організують експлуатацію туристичних ресурсів, зобов'язані забезпечувати виконання вимог з охорони довкілля та культурної спадщини, а також вживати заходів із мінімізації або припинення шкідливого впливу на довкілля й соціально-культурне середовище та компенсувати завдані при цьому збитки.

Роль держави забезпечувати захист законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до законодавства та міжнародних договорів України і гарантувати захист законних прав та інтересів громадян України, які подорожують за кордон. Закон України «Про туризм» у розділі VIII надає гарантії безпечного перебування туристів на території України і зобов'язує органи влади та суб'єктів туристичної діяльності розробити комплекс заходів з безпеки туристів. Зокрема, в статті 26 сказано: «Місцеві органи державної виконавчої влади в галузі туризму розробляють і організують виконання регіональних програм забезпечення захисту та безпеки туристів, особливо в місцях туристичної активності [3].

Туристичні підприємства розробляють конкретні заходи щодо забезпечення безпеки туристів, екскурсантів, які беруть участь у туристичних подорожах, походах, змаганнях, запобігання травматизму та нещасним випадкам і несуть відповідальність за їх виконання».

В Україні діє міждержавний стандарт (ГОСТ 28681.1-95) «Туристично-екскурсійне обслуговування», який передбачає порядок проектування туристичних послуг, включаючи розгляд можливих ризиків, які можуть викликати негативні наслідки і спричинити шкоду здоров'ю туриста та його майну [4].

В Україні існує механізм страхування туристів: медичне – від нещасного випадку, а також страхування цивільної відповідальності та транспортних засобів [2]. Страхування туристів - це система відносин між страховою компанією і туристом по захисту його життя і здоров'я та майнових інтересів при настанні страхових випадків.

Одним із основних видів страхування в туризмі є медичне страхування, яке, в основному, покриває всі витрати на медичні послуги, послуги стаціонарного лікування, перевезення машиною швидкої допомоги, придбання ліків, догляд за хворим, а у випадку смерті за кордоном - транспортування тіла на батьківщину.

Не менш важливим є страхування від нещасних випадків. Страховим випадком визнаються: смерть застрахованого, яка настала в результаті нещасного випадку, що відбувся із застрахованим під час дії договору страхування; інвалідність, одержана в результаті нещасного випадку; часткова втрата працездатності в результаті нещасного випадку, який мав місце під час дії договору страхування. Стаття 16 Закону України «Про туризм» передбачає, що «Страхування туристів (медичне та від нещасного випадку) обов'язкове і здійснюється суб'єктами туристичної діяльності на основі угод зі страховими компаніями, які мають право на здійснення такої діяльності».

У світі все більше уваги приділяється забезпеченню достатніх фінансових ресурсів для проведення превентивних заходів із запобігання ризиків у сфері туризму, а також для фінансування урегулювання збитків. У розвинутих країнах створюють відповідні страхові антитерористичні пули, фінансові резерви на випадок катастроф, діють також системи попередження надзвичайних ситуацій. Українські страхові компанії перебувають на стадії осмислення нинішніх світових та національних тенденцій щодо ризиків у туризмі, які формуються за підвищеної політичної та соціальної напруженості в окремих регіонах, а також у період активізації природних катаклізмів та техногенних процесів [4].

В законодавстві визначено, що держава має забезпечувати захист законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до законодавства та міжнародних договорів України; гарантувати захист законних прав та інтересів громадян України, які здійснюють туристичні подорожі за кордон; у разі виникнення надзвичайних ситуацій вживати заходів щодо захисту інтересів українських туристів за межами України, у тому числі заходів для їх евакуації з країни тимчасового перебування.

Варто зауважити, що останнім часом стало популярним страхування специфічних туристичних ризиків, таких як страхування ділових подорожей для компаній, працівники яких здійснюють систематичні поїздки в країни Шенгенської угоди; страхування туристів на випадок відмови від здійснення оплаченої поїздки, що особливо актуально при попередньому бронюванні (за кілька місяців) дорогих турів і у випадку можливості відмови в отриманні візи в іноземному посольстві і т.п.

Отже, від туристів очікується розуміння й повага до країн і місцевостей, що відвідуються, до їх населення, природного й культурного середовища. А безпека туризму є важливим фактором для забезпечення надання якісних туристичних послуг. Кожна країна має створювати нормативні документи з безпеки туризму та регулювати їх для нормального забезпечення безпечних умов мандрівок та стимулювання туристичного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Безпека туриста – запорука вдалої подорожі. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/bezpeka-turysta-zaporuka-vdaloyi-podorozhi/>. (дата звернення: 10.11.2021)
2. Козинець В. Безпека життєдіяльності у сфері туризму : навч. посіб. / Віталій Козинець ; Київ. ун-т туризму, економіки і права. – К. : Кондор, 2006. – 575 с.
3. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 325/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
4. Соляник С. Ф. Туристичне право як об'єкт наукового аналізу. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12689/>. (дата звернення: 10.11.2021).